

Вясна... Як напісаць пра цябе, наша доўгачаканая прыгажуня? Яны словы знайсці, каб перадаць радасць таго прыходу? Ты чуюш. Вясна! Ты усміхаешся — агніста, весела і ледзь-ледзь нахмурана. Я разумею: напісаць пра цябе цяжка. Які пазіт не успаюць твой блакіт і рачны крыжгод, твою нялікую зеляніну першыя громі Колькі вяршыць, Вясна! Пачытай тваім іржаскім і пахамі абуджанай таёй зямлі! Які празнік не пачынаў апаўдання, аповесці ці нават дамаца спавані: «Вясна прыйшла нечаканна» або «Гэта здарылася вясной!»

ПРЫПАЗНІЛАСЯ ў гэтым годзе вясна, нешта занадта доўга зима не хацела стасупаць ёй свайго месца. Але ўсё ж памаліць вясенні падыхі, пайшлі цёплыя дажджы, снег усюды размяк і стаў сплываць бурнымі, імклівымі ручаямі. Бадай што не будзе ўжо больш упарціца зима, вясна трывала ўваходзіць у свае правы. Але не мала каштоўнага часу ўжо страчана.

У калгасе праводзіцца вялікая работа па ўдасканаленню гатункаў насення. Пра актыўнай інтэнсіфікацыі вытворчасці ў гэтым калгасе, як і ў многіх іншых, на першы час можа не хапіць тэхнікі. Адраза ж не купіш усё, што трэба для поўнай механізацыі апрацоўкі працадзёнак культурды і наша прамысловасць яшчэ пакуль што не можа даць усё неабходнае. Што тут робіць калгасныя кіраўнікі? Перш за ўсё яны стараюцца па-гаспадарску выкарыстаць усё тэа механізацыі.

Калі тут да месца хоць двамаі словамі паведаміць аб сваіх планах, то хацелася б сказаць, што ў гэтым годзе я маю намер яшчэ больш, як раней, бываць у калгасе, знаёміцца з людзьмі, зжывацца з імі, вывучаць іх душэўныя парывы і імкненні, каб потым напісаць пра іх аповесць. Імкненні таяна не толькі ў мяне, а і ў многіх нашых пісьмемнікаў.

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕМНІКАУ БССР

№ 30 (1667) Пятніца, 13 красавіка 1962 года Цана 4 кап.

А. КУЛАКОУСКІ ПОСТУП

«Вясенні дзень — год корміць», — гаворыць народная прымаўка. Пачынаюцца палывыя работы, іх трэба праводзіць у вельмі сціслы тэрмін. Зімі савакі стварыў даволі складаныя ўмовы для працадзёнак сельскай гаспадаркі. Цяперашні вясенні дзень павінен быць вельмі плённы, таму што сцябу не адкладзеш.

Не глядзячы на гэтыя цяжкасці, усе калгасы і саўгасы рэспублікі з вялікай упэўненасцю і шчырай надзеяй сустрэлі вясну чацвёртага года сямігоддзі. Савакі, хаця і быў халодны па надвор'ю, прынёс многа цёплых і нахмураў. Вельмі правільна заўважыў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, што ў руках аднаго механізатара машына, як скрышч у руках Ойстраха, а ў другога яна паводзіць сабе зусім інакш. «Завядзе такі чалавек трактар, і хочацца крыкнуць: выключай, таму што нервы не вытрымліваюць».

Гэта мае на ўвазе праўленне калгаса «Кастрычнік». Падрыхтоўка кваліфікаваных механізатараў тут пачынаецца адной з вясновых задач пяперашняга года. Разам з тым актыўна ўводзіцца комплексная механізацыя. У мінулым годзе механізатар Уладзімір Кот са сваім памочнікам Мікалаем Котам пры дапамозе комплекснай механізацыі вырабілі добры ўраджай кукурузы. На плошчы 148 гектараў сабраны па 856 цэнтнераў зялёнай масы з пачаткамі і на плошчы 60 гектараў па 43 цэнтнеры зерня з кожнага гектара. У гэтым годзе яны рыхтуюцца да таго, каб вырошчываць кукурузу на плошчы 270 гектараў, у тым ліку 90 гектараў на зерне. Цукровыя буркі яны будуць вырошчываць на 48 гектарах і маюць намер сабраць з кожнага гектара па 450 цэнтнераў.

Два вельмі важныя фактары вызначаюць цяпер ступень і напрамак работы працадзёнак сельскай гаспадаркі. Беларусі. Першае — гэта актыўная інтэнсіфікацыя сельскай гаспадаркі, другое — правільнае і ўмелы ўжыванне прынятых матэрыяльнай заахвалены калгаснікаў. Што гэта азначае? Усе калгасы і саўгасы рэспублікі пераходзяць у гэтым годзе на больш ураджайны прапаўняны культуры, раўняцца адразаюцца ад «паўстаў», травапольнай сістэмы. Больш будзе сядзе кукурузы, цукровых буракі ды розных бабовых. Што датычыць прынятых матэрыяльнай заахвалены, то тут маецца на ўвазе гарантыяная дадатковая аплата наўраць за звышпланавы ўраджай. Узьлі, напрыклад, зьяно абавязальства вырашч, скажам, трыста цэнтнераў буракі з гектара. За сваю работу кожны член зьяна атрымлівае працадні, але зьяна таго ён можа атрымаць яшчэ не адзін цэнтнер буракі, калі зьяна вырошчыць больш за трыста цэнтнераў з гектара. Праўленні калгасаў даюць у гэтым годзе такія гарантыі па ўсіх культурах.

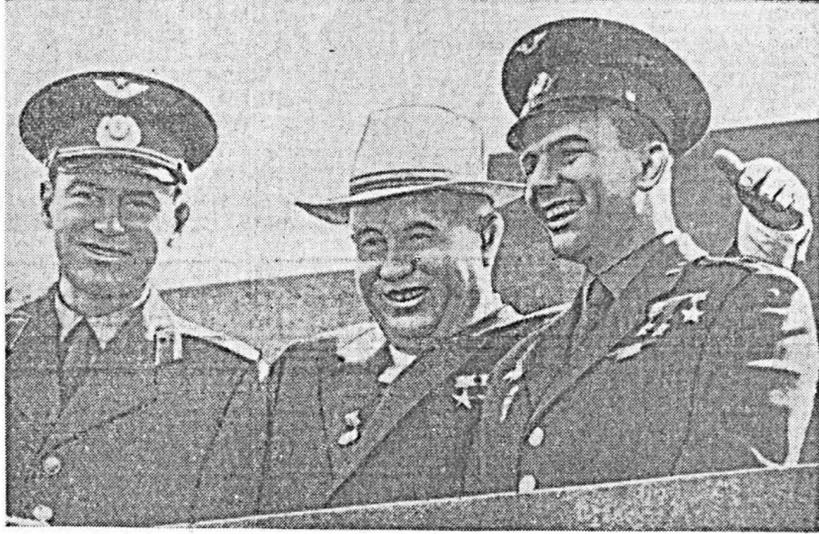
Дарэчы тут успомніць і такога вядомага на ўсю нашу рэспубліку механізатара, як Уладзімір Жудро з саўгаса «Нава-Сёлкі» Капаткевіцкага раёна. Многа ў нас такіх майстроў сваёй справы як у палядостве, так і ў жывёлагадоўлі. Многа ў нас такіх гаспадарак, як калгас «Кастрычнік». Харочыя весткі даходзяць да нас з калгасаў «Рэсія» Гродзенскага раёна, «Перамога» Лагойскага раёна, з магільскага «Камітэра», імя Гасталы і іншых.

Гэтыя недахопы і цяжкасці трэба настойліва пераадоўваць. І яны, бясспрэчна, будуць пераадолены, ліквідаваны. Заручка гэтаму — гарады энтузіязм і невычэрпная энергія, з якімі працадзёнак сельскай гаспадаркі і ўвесь наш народ сустракаюцца пераадоўваючы вясну. Гэтыя прыраўненні сельскай гаспадаркі і ўвесь наш народ сустракаюцца пераадоўваючы вясну. Гэтыя прыраўненні сельскай гаспадаркі і ўвесь наш народ сустракаюцца пераадоўваючы вясну. Гэтыя прыраўненні сельскай гаспадаркі і ўвесь наш народ сустракаюцца пераадоўваючы вясну.

Успомніць... Раніца 12 красавіка 1961 года для кожнага з нас пачыналася звычайнымі справамі — была серада. Мільёнамі дарог разоходзіліся будзённымі клопатамі людзей. І раптам голас маскоўскага радыёдыктара, з вуснаў якога мы прывыклі чуць асабліва важныя паведамленні, уладарна ўварваўся ў сьведомасць, у сэрца і запанавал над усім, што напалыла жывіць дагэтуль.

«Увага! Гаворыць Масква! Перадаём паведамленне ТАСС аб першым у свеце палёце чалавека ў касмічную прастору...» Што было потым, наўрад ці трэба нагадваць: у кожнага яно ў памяці. Ды і ці знойдуцца словы, каб перадаць фарбы і гукі тых мінут і гадзін.

Пачынаўся, здавалася, звычайны будні дзень, а стаў ён святямым розуму, адвагі, пераможнага наступу чалавека на законы і сілы прыроды.

Масква, Красная плошча, 9 жніўня 1961 года. Нябеснымі братамі назваў М. С. Хрушчоў слаўных касманаўтаў Юрыя Гагарына і Германа Цітова.

«Так, у імя міру і шчасця ўсёй планетэ свецкі прасты чалавек, какому пайшоў на падзвіг, якога яшчэ не здарыўся ніхто ў жыцці, адправіўся ў аарогу, не зведваючы нікім. Чалавецтва зраўмела ціму і веліч яго бліскучага подзвігу. Імя Гагарына гучыць сёння на мовях усіх народаў свету як прыклад душэўнай прыгажосці, як сімвал веры ў рэальнасць самай смелай навуковай думкі.»

Савецкія людзі з заахваленым энтузіязмам апублікаваны напярэды гадзіны гагарынскага палёту ўказ Прэзідыума Вархоўнага Савета СССР аб устаўленні Дня касманаўтыкі, які штогодна будзе адзначацца 12 красавіка.

Пройдзе час. Невялікі пакуль што дэвін штурму касмічных вышчын стане шматомным летанісам. І будучы ў ім — абавязкова будучы! — старонкі пра палёты зьямаць не іншыя планеты. Здэійняцца словы першага

касманаўта Юрыя Гагарына, які ён сказаў журналістам на другі дзень пасля свайго палёту: «Надзідзе час, калі людзі пачнуць адрапаўца ў касмічнае падарожжа вакол Зямлі па пучынах прафэаўзаў». Цяпер нават цяжка ўявіць усё, чаго дасягне навука і тэхніка заўтрашняга дня.

Шлях да зорак

касманаўта Юрыя Гагарына, які ён сказаў журналістам на другі дзень пасля свайго палёту: «Надзідзе час, калі людзі пачнуць адрапаўца ў касмічнае падарожжа вакол Зямлі па пучынах прафэаўзаў». Цяпер нават цяжка ўявіць усё, чаго дасягне навука і тэхніка заўтрашняга дня.

Але ніколі ў гэтым шматомным летанісе не сатраўца, не змеркнуч старонкі пра нашы дні, пра тых, хто першадолеў сілу зьямога прыраўнення.

Ніколі не згасне агністы след савецкіх касмічных караблёў «Усход-1» і «Усход-2» і не забудуцца імяны Юрыя Гагарына і Германа Цітова — піянераў зоркаплавання.

Маякам, запаленым у нашы гераічныя дні, свяціць вечна! Адзначаючы першую гадзіну гераічнага гагарынскага палёту, савецкі народ ганарыцца тым, што яму належыць слава першаадкрывальнікаў касмічных шляхоў. Ганарыцца і добра усведаміць, чаму менавіта наша краіна адрыла зру казманаўтыкі. Калі наш першы спадарожнік Зямлі ўзляўся ў неба, у капіталістычным свеце побач з галасамі шчырага ці вымушанага заахвалены гучалі і іншыя галасы. Той-сякі спрабаваў выдаць наш перамогу за выпадковую ўдачу. Аднак калі за першай удачай без промажу пайшлі новыя і новыя, калі адна ракета выйшла на арбіту какол Сонца, а другая дасягнула савецкі вышпел на Месяц, калі навука атрымала зробленыя з борта нашай аўтаматычнай міжпланетнай станцыі фотаздымкі нябачнага з Зямлі паўшэра'я Месяца, калі адзін за адным пачалі ўзнімацца і класіцца на задзедаваны курс касмічных караблёў,—што мог усур'яз вымаўляць і хто мог усур'яз слухаць тыя наўныя словы аб выпадковай удачы!

Нашы спадарожнікі і касмічныя караблі выходзяць на задзедаваную арбіту таму, што, як трапіна і абразна сказаў М. С. Хрушчоў, яны ўзнімаюцца з стартвай пляцоўкі сацыялізма. У гэтых перамогах увавабляюцца рашучы перавагі савецкага ладу, які заахвалены не вынавалі прастор для развіцця эканомікі, навукі, тэхнікі, для духоўнага росквіту чалавека. Той, хто здольны бацьчы рэчы ў іх сувязь, не можа не разумець, што авангарднае роля Савецкага Саюза ў асваенні касмічных прастораў — гэта адно з вынаўленняў яго авангарднай ролі ў сучасным развіцці чалавецтва.

«Толькі народ, нахмуны вялікай Праграмай пабудовы камунізма, кіруемы сваёй роднай Камуністычнай партыяй, здольны за такія кароткія тэрміны здэійняць

сваім Звароце да ўсіх, хто прымуў удедз у ажыццяўленні палёту касмічнага карабля «Усход-2». Магучыя касмічныя ракеты, пераахвалены тэхнічнае асваенне не спадарожніку і караблёў, дакладна разлічаная арбіта — гэта справа рук нашых выдатных інжынераў і тэхнікаў, вучоных і канструктараў, пільг гераічнай працы рабонага класа, усіх савецкіх людзей. Цудоўны настрой нашых касманаўтаў у палёце — гэта акумуліраваны аптызізм нашага народа, яго вера і упэўненасць.

Касмічныя справы і планы Савецкай краіны звязаны з самымі гуманістычнымі мэтамі, прасквітны ідэямі міру і прагрэсу. Мы з ахвотай дзелімся сваімі дасягненнямі ў гэтай галіне з іншымі народамі і прапануем Злучаным Штатам Амерыкі аб'яднаць навуковыя, тэхнічныя і матэрыяльныя намаганні абедзвюх краін у інтарэсах хутчэйшага прааніжэння ў тэамяніцы Сусвету. Што можа больш ярка засведчыць міруную палітыку савецкага народа, чым гэтак вынаўленне яго добрай волі. Хоць Злучаным Штатам у апошні час і ўдалося вывесці спадарожнік з чалавекам на борце на арбітальны палёт, аднак і для каго не сакрат, што яны наамага адстаюць у галіне касманаўтыкі ад Савецкага Саюза.

Зара касмічнай зры ўзыйшла над Зямлёю. За першымі разведчыкамі нябесных вышчын пойдучы новыя і новыя энтузіасты. Пойдучы далей, пракладуць новыя маршруты, зробяць новыя адкрыцці. Геній чалавека, праца яго мацней за стыхійныя сілы прыроды. Няхай жа нішто не перашкаджае чалавеку сцвярджаць сваю веліч!

Зара касмічнай зры ўзыйшла над Зямлёю. За першымі разведчыкамі нябесных вышчын пойдучы новыя і новыя энтузіасты. Пойдучы далей, пракладуць новыя маршруты, зробяць новыя адкрыцці. Геній чалавека, праца яго мацней за стыхійныя сілы прыроды. Няхай жа нішто не перашкаджае чалавеку сцвярджаць сваю веліч!

Зара касмічнай зры ўзыйшла над Зямлёю. За першымі разведчыкамі нябесных вышчын пойдучы новыя і новыя энтузіасты. Пойдучы далей, пракладуць новыя маршруты, зробяць новыя адкрыцці. Геній чалавека, праца яго мацней за стыхійныя сілы прыроды. Няхай жа нішто не перашкаджае чалавеку сцвярджаць сваю веліч!

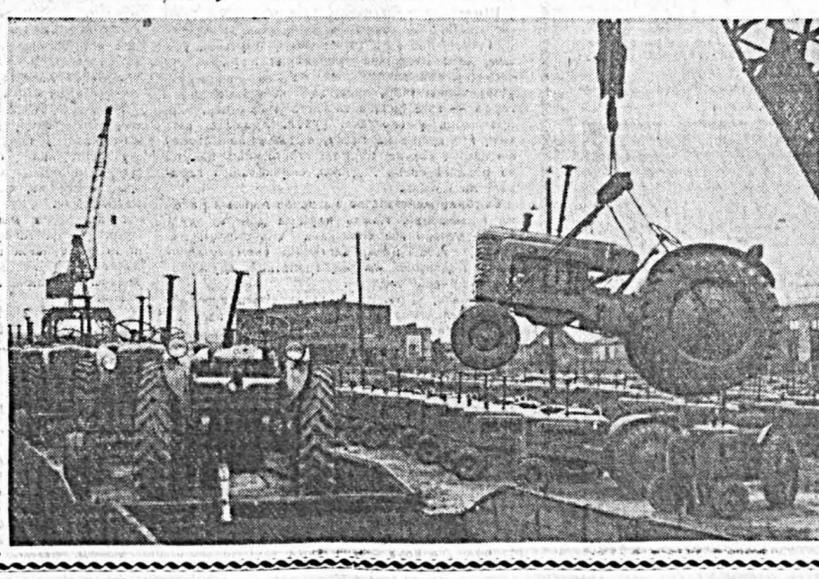
Зара касмічнай зры ўзыйшла над Зямлёю. За першымі разведчыкамі нябесных вышчын пойдучы новыя і новыя энтузіасты. Пойдучы далей, пракладуць новыя маршруты, зробяць новыя адкрыцці. Геній чалавека, праца яго мацней за стыхійныя сілы прыроды. Няхай жа нішто не перашкаджае чалавеку сцвярджаць сваю веліч!

Зара касмічнай зры ўзыйшла над Зямлёю. За першымі разведчыкамі нябесных вышчын пойдучы новыя і новыя энтузіасты. Пойдучы далей, пракладуць новыя маршруты, зробяць новыя адкрыцці. Геній чалавека, праца яго мацней за стыхійныя сілы прыроды. Няхай жа нішто не перашкаджае чалавеку сцвярджаць сваю веліч!

Зара касмічнай зры ўзыйшла над Зямлёю. За першымі разведчыкамі нябесных вышчын пойдучы новыя і новыя энтузіасты. Пойдучы далей, пракладуць новыя маршруты, зробяць новыя адкрыцці. Геній чалавека, праца яго мацней за стыхійныя сілы прыроды. Няхай жа нішто не перашкаджае чалавеку сцвярджаць сваю веліч!

Там, Вясна, ты вечная і прыналежаш у сваёй красе. І усё ж кожны твой прыход адзначаецца новымі, толькі табе ўласцівымі прыметамі. Бачыш? Гэта пагрузачная пляцоўка Мінскага трактарнага заводу. Яшчэ хвіліна і новы — соты тысячны — прыгажун «Беларускі» апусціцца на чыгуначную платформу. Куды ён пойдзе, мірны працадзёнак? Ты, вясна, бачыш іх на плантацыях гераічнай Кубы і трапічнай Індыі, у пясках Егіпта і на палях братаўнага Міжам. Сусветную славу заваявалі нашы землякі! Усё ж, Вясна, для мінскіх трактараўдзёнак ты не тая, што была летась. Зусім індаўна працягла дзіржаўны вырабаанні іх новай машына — больш магутная, больш знаамаічная, больш даснавалая. Неўзабаве не з радасцю сустране хлебавар.

Скажы ёй, Вясна: «Шчаслівай дарогі!»

Дзень касманаўтыкі

МАСКВА, 12 красавіка. (ТАСС). Гадзіну падзеі сусветна-гістарычнага значэння — першага палёту чалавека ў касмічную прастору — адзначае сёння наша краіна. У гэты дзень працоўныя станцыі прадастаўнялі заводу і фабрыцы, устаноў, вышчэйшых навуковых устаноў, навукова-даследчых інстытутаў, Савецкай Арміі і Венаі Марскога Флоту прыйшлі ў Крамлёўскі Палац з'ездзіць на сход, прысвечаны першай палёту савецкага чалавека ў космас.

АБУДЖЭННЕ

У студзені гэтага года мне ў якасці турыста давялося наведаць дзве паўночна-афрыканскія краіны: Туніс і Лівію. У наш маршрут, акрамя памятных краін, уваходзілі і дзве еўрапейскія сталіцы: Парыж і Рым. І гэта быў вельмі каштоўны дадатак. Нам пашанцавала знамяціцца з двума цікавымі гарадамі Цэнтральнай Еўропы. Гэта дало нам таксама магчымасць лепш убачыць і глыбей адчуць, што значыць — метраполія і што значыць — палачная тэрыторыя, або, інакш кажучы, проста калонія. А, як вядома, Туніс — гэта была калонія Францыі, а Лівія — Італіі. І хоць пераважна гэтыя краіны цяпер ужо ставяцца словы «былая калонія», следы гаспадарання каланізатараў там яшчэ вельмі моцна адчуваюцца — і не так хутка гэтыя краіны здолеюць ад іх пазбавіцца.

Але спачатку трохі агульнічым звестак. Туніс і Лівія — арабскія краіны — знаходзяцца яны ў Паўночнай Афрыцы. У іх многа агульнага (ландшафт, флора, фаўна, лад жыцця), але ёсць і некаторыя адрозненні, аб якіх я скажу далей. Першай з гэтых краін мы наведалі Туніс. Ён займае плошчу ў 125 тыс. км. жыве там каля 4 мільёна чалавек. Магжэ з двюма краінамі — Алжырам і Лівіяй. І хоць Туніс займае невялікую плошчу, клімат тут розны. На паўночы — субтрапічны, з цёплай зімой, а на поўдні — падобны да пустыннага, бо поўдзень Туніса блізка да пустыннага Сахары.

З Парыжа да горада Туніса на рэактыўным самалёце тыпу «Каравелла» мы даліся за дзве і палова гадзіны. А яшчэ зусім нядаўна Афрыка ў нашым разуменні была далёкай, неадсягальнай краінай, дабрацца туды традыцыйна было можа толькі і нават і вельмі некалькімі дзямі ўспрымалася: толькі што накручваюць шалік і настаяў кайсер і раптам павінен знімаць паліто і расціпляваць кашулю.

У Туніс толькі што прайшоў дождж. Паветра было цёплае і парнае, як у нас часам у маі або чэрвені. А гэта ж быў студзень.

На аэрадроме нас сустрэлі прадстаўнікі турысцкай фірмы, якая павіна была нас абслуговаць. Паслялічылі мы ў цэнтры горада, у гасцініцы «Мажэсік». І першае, што кинулася ў вочы, як толькі мы зайшлі ў гасцініцу, гэта то, што прыбраўшычымі тут працоўныя мужчыны. Мы прывыклі, што такую працу ў нас звычайна выконваюць жанчыны і нам было вельмі дзіўна бачыць маладога, дужага хлопца, які падбіваў падэшкі, засыпаў на ложках коўдры. Але потым, калі мы бліжэй пазнаёміліся з жыхарамі краіны, нам стала многае зразумела. Справа ў тым, што ў Тунісе каля 400.000 беспрацоўных. І дзе там знайсці работу жанчыне, калі столькі хлопцёў беспрацоўных мужчына. Аднак была і другая прычына. Да гэтага часу ў краіне вельмі моцна ўплывае рэлігія і пануюць старажытныя звычкі. Жанчыны-арабікі (за рэдкіх выключэнняў) ходзяць у доўгіх белых пачынах з закрытым тварам. Ім дазваляцца паказваць толькі вочы. Праўда, прэзідэнт Туніса Хабіб Бургіба выдаў закон, які дазваляе хадзіць туніскам жанчынам з адкрытым тварам, але гэтым дазваляе карыстацца звычайна толькі прадстаўніцтва багатых сем'яў, і то ў сталіцы.

Вясна, вясна...

Гэта — туніскае твае памочнікі. Вясна! Самыя чарныя і самыя адданыя! Яны таксама чарныя і не прадста чарныя. Хіба не так?

Дык будзь ласкавай, шчодрой і працавітай, Вясна. Кроч па зямлі і спойрай імжнінай сёй прамні сонца, аддавай зямлю і адронімі ўсходзім будучага ўрадына, сёй людзям іскрыстыя зерні Радасці і Шчасці! Ты — наша, Вясна! Доры дзень табе!

Тэкст М. ПЛЕВІЧА, Фота Ул. Ірвана.

Валянцін ЗУБ

Ці не таму ў Тунісе ўсяго чатыры жанчыны маюць вышэйшую адукацыю? Туніс — самы вялікі горад краіны, у ім каля 500 тысяч жыхароў. А дакладней — гэта два гарады, еўрапейскі Туніс і арабскі. У першым — шырокія вуліцы, шматпавярховыя дамы, прыгожыя, сучасныя магазіны, яркія рэкламы. Гэты Туніс вельмі не падобны на другі. Там у арабскіх кварталах п'яляюць вузенькія вулачкі, тудышнія глінабітныя дамы з глухімі сцэнамі і плоскімі дахамі, але таксама многа маленькіх крамак. У гэтых крамаках і закусачных тут жа проста на вуліцах на жароўнях смажаць каўбасу, рыбу, піццэ пачычкі, розныя прыжжкі і нават хлеб. Ад усіх гэтых пачу і жароўень ідзе такі дым і чад, што вуліца арабскага квартала хутчэй нагадвае кухню ці п'ялізны, калі ладны рынак. Дарэчы, арабскія рынкі (там іх называюць «сука») гэта таксама лабірынты з вузкіх крывых вулачак, паабпаліх якіх густа лепіцца крамкі. Кожны крамнік на відэоку развешае і раскладвае свой тавар і гучна заклікае пакупнікоў.

Туніс. Еўрапейская частка горада.

«прачытаць», якое, дзе прадаецца мяса.

Амаць поўная непісьменнасць, страшная галечка, старасешкі і адсталасць прамысловасці і сельскай гаспадаркі — вось што паказвае туніскаму народу французскія каланіялісты.

Урад Хабіба Бургібы шмат чаго робіць для палепшэння становішча свайго народа. Жанчыны атрымалі выбарчыя правы, забаронена мнагажонства і раннія шлюбны, увелічана свая валюта. Пабулавана і будучыя многа школ. Адмечана плата за навучанне ў школах, увелічаны ступені для студэнтаў. І не выпадкова, калі мы ездзілі па краіне, наш гід Абэль Вахаб, студэнт універсітэта (універсітэт адкрыўся толькі ў 1959 годзе) з вялікай радасцю паказваў нам, дзе пабудавана новая школа. «Вунь школа, новая школа», — крычаў ён, шырока ўсмешкаючыся.

Не лепш, чым з навучаннем, абстаіць справа і з медыцынскай абслуговаўчай і сельскай гаспадарчай і сельскай прамысловасці. Арабы пакутуюць ад многа захворванняў. Асабліва распаўсюджана трахома. А яшчэ вельмі дарагое, урачова мала, лекарствы таксама вельмі дарагія, на адну тысяччу насельніцтва прыпадаюць прыкладна два бальнічныя ложка. Нацыянальны даход ад аднаго чалавека ў Тунісе, былой «пападечнай тэрыторыі» Францыі — у пяць разоў меншы, чым у метраполіі.

Туніс атрымаў незалежнасць у 1956 годзе. Аднак французскага адчувае яшчэ вельмі моцна. Галоўная вуліца ў горадзе Тунісе носіць назву «Шарля дэ Голь».

Будучы ў Парыжы, мы бачылі вялікі магазін фірмы «Манары». Прыехалі ў Туніс, глядзім, а тут таксама з'явіліся, пералавіцця рознымі колерамі знаёмыя нам рэкламы «Манары». Побач з нацыянальным банкам існуе дзесяць іншаземных банкаў.

Каланіялісты не развівалі ў краінах прамысловасці, не будавалі фабрык і заводаў. Таму яшчэ і цяпер тысячы тч траву альфі, з якой вырабляюць высокакачэсную паперу, тунісцы вымушаны адпраўляць на перапрацоўку ў Францыю.

Французам у Тунісе належала каля 800.000 гектараў лепшай зямлі. Прыкладна паловіна ўжо была куплена нацыянальным урадам. Толькі збіраць такія ўрады, якія збіраў француз у гэтай зямлі, арабы яшчэ не могуць, бо ў іх няма патрэбнай сельскагаспадарчай тэхнікі, няма адпаведнай спецыялістаў. Але, калі ўсё гэта, як кажучы, але толькі «следы» каланіялізму, дык у Бізерце яшчэ можна убачыць і саміх каланізатараў, якія самаўзбудавана разгубляюць па туніскай зямлі. Арабы яшчэ не збыліся і бадай не хутка забудуць-

ца на той адказ, які дала Францыя летам 1961 года на законнае патрабаванне туніскай пакупішчы іх зямлю, ліквідаваць ваенную базу ў Бізерце. Варварскія бамбардзіроўкай горада, забойствамі мірных жыхароў, — вось чым адказаў на гэта французскі ўрад. І самае цікавае, што «пакрыўджанымі» палічылі сябе французцы. Увосень таго ж года навучанне ва ўсіх школах Туніса пачалося на месца пазней, чым звычайна, толькі таму, што «забаставалі» французскія настаўнікі і не хацелі вучыць арабскіх дзяцей. Ледаўе ўдалося іх угаварыць. А ўгаворваць прыйшлося ўсё па той жа прычыне, што сваіх нацыянальных кадраў настаўнікаў там яшчэ мала.

У Тунісе ёсць многа цікавых гістарычных мясцін. На яго тэрыторыі знаходзіцца слаўны Карфаген, але ў II ст. да н. э. Карфаген быў заволены рымлянамі і Туніс на многія вякі стаў правінцыяй Рымскай імперыі. У VII ст. н. э. Туніс заваявалі арабы, у XVI яго захапілі туркі, у 1881 годзе — французы. З таго часу да 1956 года ён быў французскай калоніяй.

Мы наведалі руіны Карфагена. Раскапана пакуль што зусім невялікая плошча, але і тое, што раскапана, мае значную цікавасць. Там знойдзена зробленая на высокім мастацкім узроўні і зяніткі карфагеняна, каменныя саркафагі з высечанымі тварамі людзей, вырабы з каларовага крышталю. (карфагеняне першыя навучыліся выплаўляць каларовы крышталю). Абломкі калон, на якой адлюстравана ахвярапрынашэнне: жрэц забівае дзіця.

Пасля прынашэння ахвяры ставіўся помнік. Мяркуючы, што так і нарадзіліся калоны. Форма помніка з цягам часу мянялася і паступова пераходзіла ў калоны, якія потым сталі неад'емнай часткай многіх архітэктурных стыляў.

Усе гэтыя рэліквіі знаходзяцца цяпер у нацыянальным музеі Бардо, былым палацы туніскага бея, які ў 1881 годзе было падпісана пагадненне паміж беем і Францыяй на пратэктарат.

Акрамя сталіцы мы наведалі многа іншых гарадоў. Ездзілі на аўтобусе і маглі, як кажучы, сваімі вачыма разглядаць розна мяняюцца па меры таго, як аддзяляешся ад мора. На ўзбярэжжы Міжземнага мора жыве асноўная колькасць насельніцтва, тут жа знаходзяцца і найбольш значныя гарады: Бізерта, Сус, Сфакс, Габес. Яны не толькі большыя ў краіне па колькасці насельніцтва, але і прыгажэйшыя: на вуліцах растуць пальмы, платаны і розныя іншыя дэкаратыўныя дрэвы.

Гарады цэнтральнай і паўднёвай частак краіны пакаюцца вельмі высокае ўражанне. Вузкія, крывыя вулачкі, адпатынныя, без вокнаў мазанкі. Ні дрэўца, ні садочку нідзе не убачыць. Камень і сонца, сонца і камень...

На ўзбярэжжы і крыку далей ад мора яшчэ можна бачыць вінаграднікі, вялікія аліўкавыя сады, апельсінавыя і мандарынавыя дрэвы, а далей — пустыня.

Але ёсць людзі, якія «вышківаюць» ладох нават з пустыні. У сталіцы поўдня горадзе Тозэры, які таксама размясціўся вакол азаяса, мы пазнаёміліся з адным такім. Нам яго назвалі «заклінальнікам» змеяў і сапраўды, у крыні, якую ён носіць з сабою, было некалькі змеяў, з якімі ён абыходзіўся досыць «па-прыбрашчуку»: браў іх у рукі і прымушаў паўзіць у той бок, куды ён ім загадаў. Вядома, такі паказ даваўся не бясплатна. Перад гэтым з нас сабралі на некалькі мілімаў (туніскай дробняй грошы). Але асноўны занятак «заклінальніка» — лоўля ў пустыні скарпіёнаў. Ён іх ловіць і адпраўляе ў Заходнюю Германію. Для таго, каб здабыць адзін грам яду, трэба злавіць прыкладна 500 скарпіёнаў. Арабская медыцына лічыць, што той чалавек, якога укусіў скарпіён, не захварэе на рак. Наколькі гэта праўда, скажаць піжжыка. Аб гэтым нам паведаміў той жа «заклінальнік».

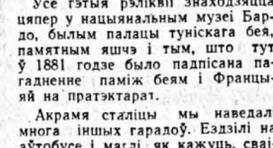
У цікавасці мы пазнаёміліся з адным з самых старажытных гарадоў Туніса Кайруанам. Да яго звычайна даведацца тытул «святшчыны», бо там знаходзяцца вельмі старажытныя мячэці і маўзалеі нейкага святаго. І сюды, як і ў Меку, з усіх канцоў свету збіраюцца веруючыя мусульмане паклікацца праху гэтага святаго. Прыязджаюць і турысты паглядаць на цікавыя помнікі.

А мячэці сапраўды цікавыя. У двары — водны басейн дыяметрам 128 метраў. Пасярэдзіне яго — трыбуна, з якой муэдзіны гавораць прамовы. Мячэці нават рэстаўраваліся. У цэнтры яе са стодзі завіса вялікая прыгожая люстра — падарунак Бургібе ад Шіта. Гэтая люстра прывезена сюды з Брусельскай выстаўкі. Важаецца яна 800 кілаграмаў.

Апошнім горадам, у якім мы спыніліся, быў Габес. Ён на берэзе Міжземнага мора. Гэта досыць прыгожы горад, бо тут, як ужо казаў, многа зеляніны. Асюды ўжо кадуў марскога ўзбярэжжа мы на гэтым жа аўтобусе, на якім ездзілі па Тунісе, накіраваліся ў Лівію.

Пакідаючы Туніс, мы павезлі з сабой прыемныя ўспаміны ад гасціннасці яго народа, ад цёплых, сардэчных сустрэч з яго людзьмі. Мы бачылі, што не ўсё яшчэ там добра, не ўсё яшчэ так, як хацелася б. Але мы бачылі і другое: рашучасць і энэргію, з якой туніскае народ узяўся за будаўніцтва новага жыцця. Ён абудзіўся пасля шматгадовай спячкі і цяпер перадазе ў яго многа работ, многа неадкладных спраў, многа радаснага і светлага.

МІМІ АЛІМБАРЫМЫ КАМЕНТАРЫ

Мал. М. ЖЫТНІЦКАГА.

Піліп ПЕСТРАК

3 ПАРЫЖСКАГА СШЫТКА

Гудзе ў радках «Юманітэ»
Набатым гордым словам.

Аб гэтым нам скажаць быў рад,
Ды з позіркам вымоўным,
Французскі наш таварыш,
Прышлі сюды пагаварыць
«Юманітэ» прывеціць.

У шэрай блузе гаспадар —
Рэдактар ён галоўны,
Нам кожнаму рыку падаў
Ды з позіркам вымоўным,
Каб разумелі пмыні знак
Заўседы сападарна,
Калі сціскаеца кулак
У наступе ўладарным.

Упэўнена ў вачах гарыць
Работніцкая вера,
Якую дыка Парыж
Ад часу Рабестэра.

Дыханне поўнае расло,
Як штурвалаві неба,
Хоць марою для ўсіх было —
Зямлі навалал хлеба.

І вось цяпер трывожны тэкс
Гагоўнасці суровы

У. Юманітэ

За акном шуміць Парыж...
Мы на паварсе тэцім —
Прышлі сюды пагаварыць
«Юманітэ» прывеціць.

У шэрай блузе гаспадар —
Рэдактар ён галоўны,
Нам кожнаму рыку падаў
Ды з позіркам вымоўным,
Каб разумелі пмыні знак
Заўседы сападарна,
Калі сціскаеца кулак
У наступе ўладарным.

Упэўнена ў вачах гарыць
Работніцкая вера,
Якую дыка Парыж
Ад часу Рабестэра.

Дыханне поўнае расло,
Як штурвалаві неба,
Хоць марою для ўсіх было —
Зямлі навалал хлеба.

І вось цяпер трывожны тэкс
Гагоўнасці суровы

На гары Манмартры

Аб гэтым нам скажаць быў рад,
Ды з позіркам вымоўным,
Французскі наш таварыш,
Прышлі сюды пагаварыць
«Юманітэ» прывеціць.

У шэрай блузе гаспадар —
Рэдактар ён галоўны,
Нам кожнаму рыку падаў
Ды з позіркам вымоўным,
Каб разумелі пмыні знак
Заўседы сападарна,
Калі сціскаеца кулак
У наступе ўладарным.

Упэўнена ў вачах гарыць
Работніцкая вера,
Якую дыка Парыж
Ад часу Рабестэра.

Дыханне поўнае расло,
Як штурвалаві неба,
Хоць марою для ўсіх было —
Зямлі навалал хлеба.

І вось цяпер трывожны тэкс
Гагоўнасці суровы

А ночку на Манмартры —

побач я сабора —
што чаго тут варты! —
Садома і Гамора!

Балаганчыкі,
папойкі,
жабракі
і вандроўныя мастакі.

Багема тут, багема там! —
напісана плакатам,
пакажучы нават і Хрыста
у штоных стракатах,
у тупельках, пад гальштукам,
з бародкай па-мастацку —
святосе сэрца настулам
абальцоў «па-Брацку».

Вандзе падгрываць скрыпач —
будуруючы, вядома,
і Хрыстос не пойдзе спаць
да святаго дому.

Задрагле смукан на гары
у сцяпальных зморку,
і да вярхоў зары
Багема ступіць вока...

Парыж — Мінск,
Верасень 1961 г.

У БЕЛАРУСКІХ ВУЧОНЫХ

ТУТ СЛУХАЮЦЬ ДЫХАННЕ ПЛАНЕТЫ

Да гэтага часу мы вельмі мала ведалі аб глыбіннай будове свайі планеты. Бурывыя шчыліны пранікалі ў глыбіню ўсяго на чатыры — шэсць кіламетраў, г. зн. прыкладна на адну тысячную частку радыуса Зямлі, а гэта для яе, як укалоў шпількі. Аб будове больш глыбокіх зон Зямлі ў навуцы пакуль што існуюць толькі гіпотэзы. Абгрунтаваць іх назіраннем, эксперыментам, перастварчы ў стройную тэорыю і на аснове яе зрабіць важныя практычныя рэкамендацыі па выкарыстанню багатуў «непраў» — вось задача навукі аб Зямлі. Трэба аднак, сказаць, што па сваёй працаёмкасці і велічыні гэту задачу можна параўнаць з праблемай асваення космоса. Вырашыць яе магчыма, толькі ўжываючы складаную сучасную апаратуру, пры дапамозе найбольш дасканалых метадаў геафізічных даследаванняў і новых спосабаў бурніня. Гэта дасць магчымасць пранікнуць у нетры Зямлі на вялікія глыбіні. Над вырашэннем такой задачы напружана працуюць многія калектывы вучоных, геологаў і геафізікаў у нашай краіне і за ружбам. Недаўкі той дзень, калі мы станем сведкамі вялікага наступу ў глыбінныя нетры Зямлі. Бурніня п'яці шчылі на глыбіні 10—15 кіламетраў ужо намечана ў раёне Прыкарп'яўскай нізіны, на Украіне, у Закарпацкім, на паўднёвым канцы Сахаліна і ў Караліі.

Апроч гэтага, вучонымі ўсіх краін ствараюцца і ўдасканалюцца геафізічныя станцыі і абсерваторыі, зольныя рэгістраваць з'явы, звязаныя з унутранай будовай Зямлі і тымі працэсамі, якія адбываюцца ў глыбіні нашай планеты.

Плешчаніцкая геафізічная станцыя — адна з найбольш складаных і дасканалых геафізічных станцыяў СССР. Павільны станцыя спецыяльна пабудаваны і абсталяваны сучаснай найвышэй апаратурай. Яна дазваляе праслухоўваць і рэгістраваць нават самае слабае дыханне нашай планеты — электрычныя, магнітныя і іншыя з'явы, якія адбываюцца ў сяміцішчы. Геафізічная станцыя знаходзіцца далёка ад буйных прамысловых цэнтраў рэспублікі. І гэта дае магчымасць даследаваць правы жыцця Зямлі як бы ў чыстым выглядзе, без побачных шумоў і перашкод. Тут, на аснове рэгулярнай кругласутрачнай рэгістрацыі магнітнага і электрычнага паляў, навуковымі супрацоўнікамі распрацаваныя новыя метады электрамагнітнага вывучэння глыбінных зон Зямлі. З дапамогай гэтага метаду ўжо ўдалося правесці Зямлю на глыбіню некалькіх сот кіламетраў і атрымаць уяўленне аб яе электрычных уласцівасцях.

На станцыі таксама вывучаюцца землетрасенні, асяродкі якіх размяшчаюцца на вялізных адлегласцях ад нашай планеты. Зарэгістраваны землетрасенні ў Японіі, Югаславіі, на Каўказе і іншых раёнах зямнога шара. Пругкія ваганні, якія ўнікаюць пры землетрасеннях, або, інакш, сейсмічныя хвалі, прыходзяць праз зямны шар, прыносяць інфармацыю аб яго глыбіннай будове. У перспектыве неабходна даследаваць мясцовыя сейсмічныя з'явы, якія ў Беларусі могуць быць звязаны з вертикальнымі рухамі зямной кары, устаноўлены на прыклад, у Палесці і ў заходніх раёнах рэспублікі. Усебаковае вывучэнне гэтых рухаў будзе мець важнае практычнае значэнне.

Такім чынам, даследаванні, якія ідуць на геафізічнай станцыі, накіраваны як на вывучэнне будовы зямнога шара і геафізічных працэсаў планетарнага характару, так і на вырашэнне важных для рэспублікі практычных задач. Вучоным-геафізікам Беларусі дапамагаюць раскрываць тайны Зямлі.

Е. ХАЦЬКО,
кіраўнік геафізічнай лабараторыі Інстытута геалагічных навукаў АН БССР.

У БЕЛАРУСКІХ ВУЧОНЫХ

ТУТ СЛУХАЮЦЬ ДЫХАННЕ ПЛАНЕТЫ

Плешчаніцкая геафізічная станцыя — адна з найбольш складаных і дасканалых геафізічных станцыяў СССР. Павільны станцыя спецыяльна пабудаваны і абсталяваны сучаснай найвышэй апаратурай. Яна дазваляе праслухоўваць і рэгістраваць нават самае слабае дыханне нашай планеты — электрычныя, магнітныя і іншыя з'явы, якія адбываюцца ў сяміцішчы. Геафізічная станцыя знаходзіцца далёка ад буйных прамысловых цэнтраў рэспублікі. І гэта дае магчымасць даследаваць правы жыцця Зямлі як бы ў чыстым выглядзе, без побачных шумоў і перашкод. Тут, на аснове рэгулярнай кругласутрачнай рэгістрацыі магнітнага і электрычнага паляў, навуковымі супрацоўнікамі распрацаваныя новыя метады электрамагнітнага вывучэння глыбінных зон Зямлі. З дапамогай гэтага метаду ўжо ўдалося правесці Зямлю на глыбіню некалькіх сот кіламетраў і атрымаць уяўленне аб яе электрычных уласцівасцях.

На станцыі таксама вывучаюцца землетрасенні, асяродкі якіх размяшчаюцца на вялізных адлегласцях ад нашай планеты. Зарэгістраваны землетрасенні ў Японіі, Югаславіі, на Каўказе і іншых раёнах зямнога шара. Пругкія ваганні, якія ўнікаюць пры землетрасеннях, або, інакш, сейсмічныя хвалі, прыходзяць праз зямны шар, прыносяць інфармацыю аб яго глыбіннай будове. У перспектыве неабходна даследаваць мясцовыя сейсмічныя з'явы, якія ў Беларусі могуць быць звязаны з вертикальнымі рухамі зямной кары, устаноўлены на прыклад, у Палесці і ў заходніх раёнах рэспублікі. Усебаковае вывучэнне гэтых рухаў будзе мець важнае практычнае значэнне.

Такім чынам, даследаванні, якія ідуць на геафізічнай станцыі, накіраваны як на вывучэнне будовы зямнога шара і геафізічных працэсаў планетарнага характару, так і на вырашэнне важных для рэспублікі практычных задач. Вучоным-геафізікам Беларусі дапамагаюць раскрываць тайны Зямлі.

Е. ХАЦЬКО,
кіраўнік геафізічнай лабараторыі Інстытута геалагічных навукаў АН БССР.

У БЕЛАРУСКІХ ВУЧОНЫХ

ТУТ СЛУХАЮЦЬ ДЫХАННЕ ПЛАНЕТЫ

Плешчаніцкая геафізічная станцыя — адна з найбольш складаных і дасканалых геафізічных станцыяў СССР. Павільны станцыя спецыяльна пабудаваны і абсталяваны сучаснай найвышэй апаратурай. Яна дазваляе праслухоўваць і рэгістраваць нават самае слабае дыханне нашай планеты — электрычныя, магнітныя і іншыя з'явы, якія адбываюцца ў сяміцішчы. Геафізічная станцыя знаходзіцца далёка ад буйных прамысловых цэнтраў рэспублікі. І гэта дае магчымасць даследаваць правы жыцця Зямлі як бы ў чыстым выглядзе, без побачных шумоў і перашкод. Тут, на аснове рэгулярнай кругласутрачнай рэгістрацыі магнітнага і электрычнага паляў, навуковымі супрацоўнікамі распрацаваныя новыя метады электрамагнітнага вывучэння глыбінных зон Зямлі. З дапамогай гэтага метаду ўжо ўдалося правесці Зямлю на глыбіню некалькіх сот кіламетраў і атрымаць уяўленне аб яе электрычных уласцівасцях.

На станцыі таксама вывучаюцца землетрасенні, асяродкі якіх размяшчаюцца на вялізных адлегласцях ад нашай планеты. Зарэгістраваны землетрасенні ў Японіі, Югаславіі, на Каўказе і іншых раёнах зямнога шара. Пругкія ваганні, якія ўнікаюць пры землетрасеннях, або, інакш, сейсмічныя хвалі, прыходзяць праз зямны шар, прыносяць інфармацыю аб яго глыбіннай будове. У перспектыве неабходна даследаваць мясцовыя сейсмічныя з'явы, якія ў Беларусі могуць быць звязаны з вертикальнымі рухамі зямной кары, устаноўлены на прыклад, у Палесці і ў заходніх раёнах рэспублікі. Усебаковае вывучэнне гэтых рухаў будзе мець важнае практычнае значэнне.

Такім чынам, даследаванні, якія ідуць на геафізічнай станцыі, накіраваны як на вывучэнне будовы зямнога шара і геафізічных працэсаў планетарнага характару, так і на вырашэнне важных для рэспублікі практычных задач. Вучоным-геафізікам Беларусі дапамагаюць раскрываць тайны Зямлі.